

3. Павлюченков А. Экономика комбикормовой промышленности [Текст] / А. Павлюченков. – М.: Агропромиздат, 1990. – 208 с.
4. Козаченко О. Цінова політика в діяльності комбикормових підприємств [Текст] / О. Козаченко // Агроінком. – 2007. – № 11 – 12. – С. 50 – 53.
5. Ярославський О. Огляд ситуації на ринку комбикормів в Україні [Електронний ресурс] / О. Ярославський // Проект "Аграрна політика для людського розвитку" // Режим доступу: www.agropol.kiev.ua
6. Развитие комбикормовой промышленности [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.articles.excelion.ru/science/biology/55791065.html
7. Юбилей в цифрах и фактах [Текст] // Комбикорма. – 2008. – № 5. – С. 1 – 3.
8. Ринок комбикормової продукції. Україна. 2006 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.marketing.vc/view_notes.php.
9. Танцуй, Кормен'2003 [Електронний ресурс] // Бизнес. – 2003. – № 26 // Режим доступу: www.business.ua.
10. Рынок комбикормов. Украина. 2009 год // Режим доступу: www.marketing.vc/view_notes.php?num=51117.
11. Рынок комбикормов: положительная динамика в 2009 г. сохранится [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.farkom.com.ua/index.php/info/news/

Надійшла 30.09.2009

УДК 658.330

А. В. АНДРЕЄВ

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Луганськ

ОБГРУНТУВАННЯ СИСТЕМИ ПЛАНОВО-АНАЛІТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті запропоновано групи порівняно-аналітичних показників ефективності інноваційних проєктів. Обґрунтовано систему планово-аналітичних показників виробничої ефективності інноваційних проєктів.

In the article groups are offered comparatively analytical indexes of efficiency of innovative projects. Grounded system planned analytical indexes of production efficiency of innovative projects.

Ключові слова: інноваційна діяльність, оцінка, ефективність, показники.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями

Питання інноваційного розвитку мають особливу актуальність для України, що підкреслюється офіційними документами. Перехід до інноваційного розвитку країни визначений як основна мета державної політики в області розвитку науки і технологій. Але чисельні дослідження свідчать про те, що навіть здійснення інноваційної діяльності ще не гарантує отримання комерційних результатів від неї. Так, лише мала частина інновацій приводить до комерційного успіху, хоча саме вони виявляються основними стимулами зростання вартості підприємства, адже привертають увагу інвесторів і дають дохід акціонерам. Потреба в систематизації уявлень про механізми інноваційної діяльності підприємств з кожним роком лише зростає.

Рішення, які стосуються інноваційних відносин, пов'язані з використанням значних капітальних ресурсів, отже, ризик вірогідної помилки може виявитися критичним для будь-якої компанії, що і стає основною причиною для ретельного аналізу характеристик інноваційного проєкту впродовж всього циклу його реалізації. Наявність науково-обґрунтованих методик оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності дозволяє понизити ризики, збільшити частку успішних інновацій.

Останніми роками все більше уваги вчених приділяється аналізу та оцінці інноваційної діяльності підприємства. Інноваційна діяльність у всіх секторах економіки є ключовою на сучасному етапі розвитку ринкових відносин. Ця теза підкреслюється багатьма дослідниками даної тематики. Раціональність схвалюваних інноваційних рішень стає невід'ємною характеристикою ефективності учасників ринкового процесу. Науково-обґрунтований механізм ухвалення інноваційних рішень представляє для промислових підприємств особливий інтерес у зв'язку з високою вартістю капітальних ресурсів і великою конкуренцією на ринку.

Аналіз досліджень та публікацій і виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Результати дослідження теоретичних основ оцінки інноваційної діяльності підприємств знайшли своє відображення в публікаціях вітчизняних і зарубіжних учених-економістів: А. І. Амоші, С. М. Ілляшенка, А. І. Анчишкіна, Л. С. Бляхмана, А. Е. Воронкової, В. Г. Герасимчука, В. М. Гриньової, І. І. Дахно, В. Т. Долгова, В. В. Дорофійенко, Р. Друкера, П. М. Завліна, М. М. Іванова, С. Д. Ільєнкової, С. М.

Ілляшенко, Б. Т. Кліяненко, В. Г. Мединського, Л. Г. Мельника, Г. С. Одінцової, П. А. Орлова, О. П. Осікі, П. Г. Перерви, Б. Твісса, В. М. Тимофєєва, Р. А. Фатхутдінова та інших. Але, слід відзначити недостатню увагу виявленню і використанню резервів підвищення ефективності інноваційної діяльності. Існуючі на сьогодні підходи до ефективності інноваційної діяльності, її оцінки, аналізу та підвищення мають різноспрямований характер і характеризуються відсутністю спеціалізованого аналітичного інструментарію.

На парламентських слуханнях на тему: „Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів” [1], які відбулися 17 червня 2009 року у Верховній Раді, наводилися дані, згідно з якими, в Україні з 1991 року через непослідовність у проведенні науково-технологічної та інноваційної політики та її низьку ефективність закріплюються тенденції до технологічного відставання від розвинених країн світу. Наслідком цього стає зниження конкурентоспроможності національної економіки, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, спад якості робочої сили. Водночас, розвиток національної інноваційної системи, як окремий об’єкт державної політики, стратегічні цілі розвитку, основні засади та функціонування національної інноваційної системи в нормативно-правовій базі відсутні.

Дослідники відзначають, що сьогодні більшість досягнень господарчих систем базується на активному впровадженні нових технологій, принципів роботи компаній, продуктах і рішеннях. Інновації сьогодні є основою розвитку провідних підприємств, лідерів ринку, що дозволяє їм в умовах високої конкуренції мати додаткові конкурентні переваги. Характерною ознакою кінця минулого століття стало зростання високотехнологічних промислових та інформаційних компаній, які стали результатом грамотного використання інновацій. Сьогодні капіталізація багатьох інформаційних компаній цілком зіставна з індустріальними концернами і промисловими капіталомісткими виробництвами. Отже, в процесі переходу від індустріальної економіки до постіндустріальної економіки роль інновацій лише зростатиме. Проте фінансова криза промислових підприємств 2008 року примусила багато дослідників звернути увагу на методи оцінки інноваційних процесів в і способи їх вдосконалення.

Формулювання цілей статті

Метою статті є обґрунтування груп планово-аналітичних показників виробничої ефективності інноваційних проектів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Інноваційна діяльність є одним із ключових бізнес-процесів будь-якої організації. Деякі дослідники навіть стверджують, що ефективність компанії можна безпосередньо пов'язувати з ефективністю інноваційної діяльності. Фактично, за допомогою збільшення ефективності інноваційної діяльності можливе створення принципово нових джерел збільшення вартості компанії, що не використалися раніше. Так дослідники компанії McKinsey серед ключових чинників, що характеризують ефективну компанію, виділяють наступні (два чинники з семи): компанія постійно шукає вільні ринкові ніші і формує в них нові галузі; компанія демонструє стійку перевагу в інноваційній діяльності одночасно по декількох напрямках бізнесу.

Інноваційна діяльність є, з одного боку, процесом створення інновації, а з іншого боку – процесом використання інвестиційних ресурсів. Друга обставина дозволяє говорити, що в тому випадку, якщо даний інноваційний проект збільшує вартість всієї компанії, то він є ефективним і навпаки. Очевидно, що інноваційний характер проектів вимагає розгляду істотно значніших горизонтів планування, проте філософія підходу залишається незмінною.

Філософія управління вартістю полягає в тому, що максимізація вартості береться за головну мету підприємства. У загальному випадку, підприємство повинне мати два набори цілей: фінансові цілі, якими керуються менеджери вищої ланки, і нефінансові цілі, – для решти всіх співробітників організації. Дослідження довели, що традиційні фінансові показники, такі як прибуток або темпи зростання прибутку, не завжди правильно відображають процес створення нової вартості і що компаніям треба безпосередньо стежити за створенням нової вартості. Отже, підприємства можуть ставити перед собою цілі, виражені в показниках дисконтованого грошового потоку, які є критеріями створення нової вартості.

Головній меті максимізації вартості підприємства можуть бути підпорядковані й інші цілі підприємства, зокрема нефінансові. Інноваційна діяльність характеризується не тільки фінансовою ефективністю, тобто, можливе використання додаткових критеріїв і цілей. Проте базовою повинні залишатися вартість компанії і дисконтовані грошові потоки.

Отже, методи оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності підприємства повинні базуватися на критерії зростання вартості всього бізнесу в цілому. Серйозною відмінністю інноваційної діяльності від інших видів діяльності підприємства, де також існує необхідність у точних інвестиційних оцінках, є та обставина, що міра невизначеності в таких проектах вища. Підприємство, що інвестує в інновації, збільшує свої потенційні доходи в майбутньому, ризикуючи втратити вкладення. З економічної точки зору, інвестиційна привабливість визначається як внутрішніми характеристиками інновації (прибутковість інвестицій, терміном реалізації проекту й ін.), так і умовами залучення фінансових ресурсів і їх джерел. Наприклад, добре диверсифікованому інвестору повернути капітал для фінансування інноваційної діяльності набагато простіше, ніж індивідуальному інвестору.

З метою розробки бізнес-планів з реалізації інноваційних проєктів, їх узгодження з плановими і фактичними показниками, що характеризують ефективність господарської діяльності підприємства в цілому, а також з метою економічного аналізу по техніко-економічних чинниках, ми вважаємо за доцільне використовувати наступну систему показників. Всю сукупність порівняно-аналітичних показників ефективності інноваційних проєктів можна підрозділити на три групи:

1) у першу групу включені показники, призначені для аналізу впливу реалізації нововведень і інноваційних проєктів на ефективність виробничої діяльності підприємства (показниками виробничої ефективності інноваційних проєктів);

2) у другу групу включені показники, що сприяють аналізу впливу реалізації нововведень і інноваційних проєктів на ефективність фінансової діяльності підприємства (показники фінансової ефективності інноваційних проєктів);

3) у третю групу включені показники, призначені для аналізу впливу реалізації інноваційних проєктів на ефективність інвестиційної діяльності підприємства (показники інвестиційної ефективності нововведень).

Всю сукупність показників виробничої, фінансової і інвестиційної ефективності нововведень і інноваційних проєктів надалі будемо називати показниками економічної ефективності науково-технічних заходів. Розрахунок показників економічної ефективності науково-технічних заходів здійснюється в три етапи.

На першому етапі визначається економічна ефективність науково-технічних заходів у розрахунковому році. Результати розрахунку використовуються для ухвалення рішення про доцільність реалізації науково-технічних заходів стосовно конкретних умов, тобто для вивчення ступеня відповідності проєктній (розрахунковою) ефективності цих заходів вимогам інвесторів. Одночасно з цим результати розрахунків знаходять застосування при розробці бізнес-планів і виявленні внутрішньогосподарчих резервів підвищення економічної ефективності роботи підприємства.

На другому етапі визначається планова і фактична ефективність науково-технічних заходів з розрахунку на звітний рік. Дані розрахунку використовуються для визначення орієнтовної величини поточного резерву (перехідної економії) підвищення економічної ефективності роботи підприємства, а також для аналізу рівня освоєння проєктних (розрахункових) показників ефективності науково-технічних заходів. Величина поточного резерву визначається при цьому як різниця між умовною ефективністю науково-технічних заходів, розрахованою виходячи з передумови, що захід упроваджений з початку року, і реальною (плановою або фактичною) ефективністю, обчисленою з моменту впровадження заходів і до кінця звітнього року.

На третьому етапі визначається планова і фактична ефективність науково-технічних заходів з моменту їх впровадження і до кінця звітнього року. Результати розрахунку використовуються для розробки бізнес-планів з економічної ефективності науково-технічних заходів, аналізу його виконання, а головне – для визначення впливу інноваційних проєктів і нововведень на основні техніко-економічні показники, що характеризують ефективність виробничої, фінансової і інвестиційної діяльності підприємства.

При розробці показників ефективності науково-технічних заходів слід виходити з тієї кінцевої мети, заради якої вони здійснюються. Разом з тим, система показників ефективності науково-технічних заходів повинна бути повністю узгоджена з системою показників ефективності виробничої, фінансової і інвестиційної діяльності підприємства. Виходячи з цього, для визначення ефективності окремих науково-технічних заходів, на нашу думку, повинна використовуватися наступна система узагальнюючих і часткових показників.

Узагальнюючі показники ефективності конкретних науково-технічних заходів (нововведень):

1) темп приросту ефективності виробництва конкретних видів продукції (робіт) від використання науково-технічних заходів або відсоток зниження собівартості конкретних видів продукції за рахунок реалізації науково-технічних заходів. Дані показники застосовуються в тих випадках, коли інноваційний проєктів спрямований на: розширення випуску освоєних видів продукції без зміни їх технічних характеристик; вдосконалення технології, впровадження засобів механізації і автоматизації виробництва; вдосконалення способів організації праці, виробництва і управління; підвищення якості продукції, що випускається, без зміни стандартів, технічних умов і договірних цін.

2) відносна економія собівартості продукції в результаті впровадження науково-технічних заходів;

3) приріст прибутку в результаті реалізації науково-технічних заходів, зокрема за рахунок інтенсивних і екстенсивних чинників;

4) приріст доданої вартості в результаті реалізації науково-технічних заходів, зокрема за рахунок інтенсивних і екстенсивних чинників;

5) приріст доданої вартості, включаючи амортизацію, в результаті реалізації науково-технічних заходів, зокрема за рахунок інтенсивних і екстенсивних чинників;

6) приріст доходу за рахунок реалізації науково-технічних заходів, зокрема за рахунок інтенсивних і екстенсивних чинників;

7) частки приростів доданої вартості, прибутку і доходу за рахунок дії інтенсивних чинників в

загальному обсязі їх приросту, обумовленого реалізацією науково-технічних заходів.

Часткові показники зміни ефективності використання витрат на оплату праці, викликані реалізацією науково-технічних і заходів (нововведень):

1) співвідношення між темпами приросту продуктивності праці і темпами приросту середньої зарплати на ділянках реалізації конкретних науково-технічних заходів;

2) відсоток приросту заробітної плати на кожен відсоток приросту доданої вартості на ділянках реалізації конкретних науково-технічних заходів;

3) відносна економія витрат на оплату праці, включаючи відрахування на соціальні потреби, в результаті реалізації конкретних науково-технічних заходів;

4) приріст прибутку за рахунок дії інтенсивних і екстенсивних чинників, пов'язаних з реалізацією науково-технічних заходів, направлених на зміну витрат на оплату праці, включаючи відрахування на соціальні потреби;

5) приріст доданої вартості за рахунок дії інтенсивних і екстенсивних чинників, пов'язаних з реалізацією науково-технічних заходів, направлених на зміну витрат на оплату праці, включаючи відрахування на соціальні потреби;

6) приріст доходу за рахунок дії інтенсивних і екстенсивних чинників, пов'язаних з реалізацією науково-технічних заходів, направлених на зміну витрат на оплату праці, включаючи відрахування на соціальні потреби;

7) частки приростів доданої вартості, прибутку і доходу за рахунок дії інтенсивних чинників в загальних обсягах їх приростів, обумовлених реалізацією науково-технічних заходів, направлених на зміну витрат на оплату праці, включаючи відрахування на соціальні потреби;

8) відносна економія чисельності працівників.

Часткові показники зміни ефективності використання матеріальних ресурсів в результаті реалізації науково-технічних заходів (нововведень):

1) зниження матеріаломісткості (підвищення матеріаловіддачі) конкретних видів продукції, обумовлене реалізацією науково-технічних заходів;

2) відносна економія матеріальних витрат в результаті реалізації науково-технічних заходів;

3) прирости прибутку, доданої вартості і доходу за рахунок дії інтенсивних і екстенсивних чинників, пов'язаних з реалізацією науково-технічних заходів, направлених на зміну матеріальних витрат;

4) частки приростів доданої вартості, прибутку і доходу за рахунок дії інтенсивних чинників в загальних обсягах їх приростів, обумовлених реалізацією науково-технічних заходів, направлених на зміну матеріальних витрат;

5) відносна економія виробничих запасів в результаті реалізації науково-технічних заходів.

Часткові показники зміни ефективності використання витрат на амортизацію в результаті реалізації науково-технічних заходів:

1) підвищення ефективності витрат на амортизацію (зниження амортизаційної місткості) конкретних видів продукції в результаті реалізації науково-технічних заходів;

2) відносна економія витрат на амортизацію в результаті реалізації науково-технічних заходів;

3) прирости прибутку, доданої вартості і доходу за рахунок дії інтенсивних і екстенсивних чинників, пов'язаних з реалізацією науково-технічних заходів, що викликають зміни в ефективності використання основних виробничих фондів і нематеріальних активів;

4) частка приростів доданої вартості, прибутку і доходу за рахунок дії інтенсивних чинників в загальних обсягах їх приростів, обумовлених реалізацією науково-технічних заходів, що викликають зміни в ефективності використання основних виробничих фондів і нематеріальних активів;

5) відносна економія основних виробничих фондів і нематеріальних активів в результаті реалізації науково-технічних заходів.

Часткові показники зміни ефективності використання інших витрат за рахунок реалізації науково-технічних заходів:

1) відсоток зниження інших витрат на 1 грн конкретних видів продукції в результаті реалізації конкретних науково-технічних заходів;

2) відносна економія інших витрат в результаті реалізації науково-технічних заходів;

3) прирости прибутку, доданої вартості і доходу за рахунок дії інтенсивних і екстенсивних чинників, пов'язаних з реалізацією науково-технічних заходів, що викликають зміни в ефективності використання інших витрат;

4) частки приростів доданої вартості, прибутку доходу за рахунок дії інтенсивних чинників в загальних обсягах їх приростів, обумовлених реалізацією науково-технічних заходів, що викликають зміни в ефективності використання інших витрат.

Запропонована система показників досить повно характеризує виробничу ефективність конкретних науково-технічних заходів. Вона дозволяє погоджувати показники виробничої ефективності науково-технічних заходів з економічними показниками ефективності виробничої діяльності підприємства і здійснювати контроль за ефективністю використання капітальних вкладень, виділених на реалізацію

науково-технічних заходів.

Висновки і перспективи подальших досліджень за даними напрямками

Запропонована система показників характеризує виробничу ефективність конкретних науково-технічних заходів. Тим часом в процесі розробки бізнес-планів і проведення аналізу їх виконання важливо визначити, який вплив зробили всі науково-технічні заходи на економічну ефективність виробничої діяльності підприємства в цілому. Очевидно, що методика розрахунку зведених показників повинна відрізнятися від методики розрахунку ефективності конкретних науково-технічних заходів. Наприклад, при визначенні впливу конкретних науково-технічних заходів на ефективність використання трудових ресурсів важливо встановити, на скільки відсотків підвищилася продуктивність праці на ділянках впровадження цих заходів. При оцінці впливу всіх заходів на ефективність використання трудових ресурсів доцільно визначити, на скільки відсотків підвищилася продуктивність праці в цілому по підприємству від проведення цих заходів. Таким чином, для узагальнюючої оцінки впливу всіх заходів на ефективність виробничої діяльності підприємства в цілому необхідно заздалегідь розрахувати їх сумарну ефективність, а потім визначити вплив на зміну ефективності виробничої діяльності підприємства.

Література

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/doccatalog/list>

Надійшла 02.10.2009

УДК 65.01(477)

В. М. БОБРОВНИК

Хмельницький національний університет

ОЦІНКА РІВНЯ АДАПТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ АВТОТРАНСПОРТНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Розроблені практичні рекомендації щодо оцінки рівня адаптивності організаційної структури управління автотранспортними підприємствами.

In the articles developed practical recommendations are in relation to the estimation of level of adaptiveness of organizational structure of management enterprises.

Ключові слова: система управління, організаційна структура, адаптивність.

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку національної економіки супроводжується трансформацією всієї економічної бази суспільства, зміною форм власності, динамікою ринку, появою конкуренції і вимагає організаційно-структурної перебудови управління окремими галузями, системами, підприємствами. Одним із важливих напрямків удосконалення системи управління економікою в цілому і окремих галузей діяльності, зокрема, є раціоналізація організаційних форм та внутрішніх структур управління підприємств і організацій, створення ефективних, гнучких організаційних структур управління, адаптованих до функціонування в ринкових умовах. Труднощі формування ефективної організаційної структури управління вітчизняними підприємствами зумовлюються довготривалою ізоляцією вітчизняної економіки від світового господарства, домінуванням функціонального підходу у питаннях, пов'язаних з принципами побудови організаційного об'єкта, основу якого склали праці Ф. У. Тейлора, А. Файоля, М. Вебера – теоретиків управлінського раціоналізму. Представлення підприємства у формі непроникного атома, сутність якого зводиться до максимізації прибутку, відсутність цілісної концепції управління ринковими перетвореннями, яка б забезпечувала взаємозв'язок та єдність системи макро- та мікроуправління, запозичення зарубіжного досвіду щодо формування ринкової системи господарювання без урахування тенденцій розвитку постсоціалістичних країн, до яких належить і Україна, невідповідність цільової орієнтації суб'єктів господарювання вимогам зовнішнього оточення внаслідок відсутності системності у формуванні внутрішньофірмової системи управління та фрагментарного застосування елементів ринкової моделі господарювання, відсутність спонукальних мотивів щодо запровадження новітніх тенденцій розвитку внутрішньофірмової системи управління у зв'язку з формуванням інсайдерської моделі корпоративних відносин – це неповний перелік проблем, які обмежують дії організаційного об'єкта в напрямку досягнення критеріїв економічної та соціальної ефективності.

У розрізі викладеного можна констатувати: головною передумовою становлення ринкової моделі господарювання є формування ефективного механізму управління макроекономічними процесами та стратегії господарювання суб'єктів ринкових відносин з урахуванням особливостей попереднього розвитку економіки України та у плані використання іноземного досвіду трансформації економічних систем на засадах системного і комплексного підходів. Таким чином, вирішення проблем, що склалися у сфері підвищення рівня організаційної ефективності, потребують застосування комплексного аналізу, який